

Trichomoniasis of 'Het Geel' bij sierduiven; komen we er ooit van af?

Foto's en tekst: Wim Halsema

Tot één van de ziekten die het meest wijdverspreid in onze duivenpopulatie voorkomt en waar waarschijnlijk iedereen wel eens mee te maken heeft gehad, kunnen we zeker Trichomoniasis rekenen. Deze ziekte, in de volksmond beter bekend als 'Het Geel', kent twee verschijningsvormen: namelijk de 'keelvorm' en de 'navelvorm', respectievelijk 'Het Geel' en 'Het Steen'. De ziekte kan ook verder doordringen tot in de inwendige organen zoals de lever. Als dat gebeurt, is de duif meestal niet meer te redden.

'Het Steen': een harde geelinfectie onder de huid rond de navel, alleen bij nestjongen.

Oorzaak

De ziekteverschijnselen worden veroorzaakt door een protozo, genaamd 'Trichomonas gallinae'. Protozoën zijn ééncellige diertjes die onder een lichtmicroscop met een honderdvoudige vergroting goed zijn te zien. De diagnose 'Het Geel' kan dan ook vrij eenvoudig worden gesteld op basis van een keeluitstrijkje. Dit uitstrijkje wordt gemaakt door met een natte wattenstick over het keel- of kropstrijkvlies van een duif te strijken en het vocht uit te smeren op een glasplaatje. Met een lichtmicroscop zijn deze ééncellige diertjes dan goed te zien.

Echter óók bij gezonde duiven zullen we deze rond-draaiende micro-organismen in het keeluitstrijkje kunnen aantreffen. M.a.w. een 'positief uitstrijkje' (wanneer ze dus wel aanwezig zijn) wil nog niet zeggen dat de duif ook lijdende is aan 'Het Geel'!

Voorkomen

Trichomonas gallinae komt wereldwijd voor en niet alleen bij duiven (Columba livia). Ook bij de oorspronkelijke duivensoorten en wilde duivensoorten (houtduif, tortelduif etc.) komen deze eencellige

Tekening van Trichomonas: aan de bovenzijde de trilharen waar het zich met voortbeweegt.

dierjes regelmatig voor. Daarnaast is bekend dat vele andere vogels, zoals hoenders, eenden, maar ook roofvogels, kraaien, meeuwen en zelfs spreeuwen, zwaluwen en nog veel meer vogels drager kunnen zijn van deze parasiet. Het is dan ook een illusie om te denken dat de ziekte 'Het Geel' bij onze duiven uit te roeien is!

Ziektebeelden

Het beeld van 'Het Geel' is bij de meeste duivenmensen wel bekend. Het kan variëren van een iets te rode keel plus een paar kleine gele puntjes op het achterste gedeelte van het verhemelte tot grote gele

De Trichomonaden zijn eenvoudig onder een lichtmicroscop waarneembaar.

Trichomoniasis of 'Het Geel' bij sierduiven; komen we er ooit van af?

kaasachtige woekeringen die de keel bijna geheel kunnen afsluiten. Dat laatste zien we het meest bij jonge duiven op een leeftijd van één tot drie weken oud en rond de speenleeftijd, omdat de weerstand dan het laagst is. Bij oudere duiven kunnen ook grote knobbels van ontstekingsmateriaal in de krop ontstaan, de zgn. 'geelknobbels'.

Ernstig geïnfecteerde jonge duiven zullen zonder behandeling binnen drie tot tien dagen dood gaan. Oude duiven overleven in de regel een infectie, tenzij de infectie 'doorslaat' naar binnen.

'Het Steen' treffen we bij nestjongen aan als een harde, gele verdikking onder de huid rond de navel. Zowel de keel als de navel vormt een 'porte d'entree' (plaats van binnenkomst) van de Trichomonaden, die al op vroege leeftijd door de ouders op de jongen wordt overgebracht via de kropmelk.

Zowel via de keel als via de navel kan de infectie 'doorslaan' naar de inwendige organen, afhankelijk van de weerstand van de (meestal jonge) duif. Als de infectie doorslaat naar binnen en de lever geïnfecteerd raakt, heeft een behandeling meestal geen zin meer. De (jonge) duif zal, ondanks de medicijnen, steeds magerder worden en dood gaan.

Uit de literatuur is bekend dat er meerdere stammen van *Trichomonas gallinae* in de natuur voorkomen met verschillende virulentie (kwaadaardigheid). Dit betekent dat de ene stam heftigere ziektebeelden

toont en meer slachtoffers maakt dan een andere stam. Ook zou de ene stam vooral de lever aantasten en een andere stam vooral de slijmvliezen van de bek en de krop en nauwelijks de lever.

'Factorenziekte'

Zoals gezegd zullen we ook bij gezonde duiven de veroorzaker van 'Het Geel' kunnen aantreffen. De infectie is dus subklinisch eigenlijk altijd wel aanwezig bij onze duiven. Wanneer wordt deze subklinische infectie een klinische infectie of anders gezegd wanneer worden onze duiven echt ziek van een infectie met de bijbehorende ziektebeelden?

'Het Geel' is bij uitstek een ziekte die valt onder de categorie 'factorenziekte'. Dit betekent dat meerdere omstandigheden en andere ziekteverwekkers de ernst van een uitbraak van de ziekte bepalen. De belangrijkste factor is wel de weerstand van de duif, maar ook andere virussen zoals 'Herpesvirussen' en 'Circovirussen' kunnen de mate van een geelinfectie sterk beïnvloeden.

Ik durf daarom ook wel de stelling te deponeren dat bij iedere geelinfectie bij onze sierduiven er een onderliggende oorzaak of oorzaken aan te wijzen moet(en) zijn. Tenzij uw duivenslag is getroffen door een totaal onbekende *Trichomonas*-stam!

Het is niet altijd eenvoudig de onderliggende oorzaak te vinden, maar er zijn wel enkele omstandigheden (factoren) te bedenken waarop de kans van een geelinfectie duidelijk toeneemt.

Door het openen van de bek van een jonge duif zijn achterin gele woekeringen zichtbaar.

Verkoop van:

- **Tentoonstellingskooien** •
(nieuw en gebruikt, in alle gangbare maten)
- **Onderbakken** •
- **Schragen** •
- **Drinkbakken** •

Speciale aanbiedingen!

Inlichtingen op aanvraag

Secretaris: Jan Kamps
Atlas 20, 3824 MC Amersfoort
Tel.: 033-4617067, Fax : 033-4542155

Internet: www.akv-amersfoort.nl
E-Mail: info@akv-amersfoort.nl

FinalTT Windows Tentoonstellingsprogramma Compleet organisatie programma

- Gevulde dierendatabase
- Leden, keurmeesters, prijzen invoeren.
- Inbrengen inzenders en dieren.
- Toekennen keurmeesters, kooien, predikaten en prijzen.
- Tientallen printverslagen, etiketten en beoordelingskaarten

Info: Snelsoft
Tel. 013-5352747
E-mail: snelsoft@planet.nl
Web: www.snelsoft.nl

Dutchy's® bestrijden biologisch bloedmijten.

Bloedmijten worden in hun schuilplaats effectief en afdoende bestreden zonder gebruik van chemische middelen, maar door hun natuurlijke vijand.

Door op tijd onze Dutchy's® (roofmijten) uit te zetten, in nesten en broedkooien, kunt u aantasting voorkomen of bestrijden.

Meer informatie? www.refona.nl

Stroekmaat 37, 9431 MD Westerbork
Tel. (0593) 37 00 35, Fax (0593) 37 00 36
E-mail info@refona.nl

KOUDIJS Voor vitaliteit en gezondheid in de kleindiersport

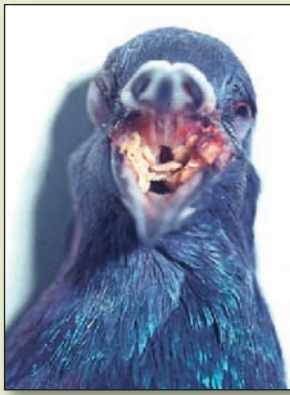
Konijnenhouders opgelet!!!

PROFUCTAL voor betere opwekking van de paringsdrift	KOUDIJS EUCALYPTUS REINIGER (voor het wassen van uw dieren)
KOUDIJS VITAMINES	PERFORM 2 potten € 30,00
KOUDIJS COCCIDIOSE	KOUDIJS WORMMIDDEL
KOUDIJS ORNIPAR	KLAUSPRODUCTEN

Tel: 0578-695533 Fax: 0578-695413 tegen kleine bijdrage thuisbezorgd

www.koudijskleindiersport.nl

Avicultura
Fokkers
belangen

Nog duidelijker zichtbaar: gele woekeringen als gevolg van 'Het Geel' in de bek van een duif.

Om er een paar te noemen: een grote kans van een geelinfectie bij de jonge duif ligt, zoals eerder genoemd, vooral rond de speenleeftijd. De weerstand die de jonge duif van de ouders via de kropmelk heeft meegekregen raakt dan op z'n eind en de jonge duif komt op een leeftijd dat hij een 'eigen weerstand' op moet gaan bouwen. Op deze leeftijd, vanaf ongeveer vier weken, is hij gevoelig voor allerlei ziektekiemen, dus ook voor de Trichomonaden. Andere ziektekiemen, zoals Herpesvirussen, kunnen op dat moment de infectie behoorlijk verergeren, omdat het Herpesvirus onder andere het slijmvlies van de mond- en keelholte aantast.

(NB. Herpesvirusinfecties kunnen ook 'an sich' ontstekingen in de bek en keel veroorzaken die heel veel op 'Het Geel' lijken en daar soms mee verward worden. In de praktijk hebben we nogal eens met menginfecties van beide ziektekiemen te maken).

Een aantal sierduivenrassen is veel gevoeliger voor geelinfecties (geworden) dan andere. Hoe is dat nu mogelijk? Eén van de oorzaken zou kunnen zijn dat duivenfokkers onvoldoende selecteren op de vitaliteit van hun dieren. Door bijvoorbeeld maandelijks een geelkuur te verstrekken zorg je ervoor dat je dieren er geen enkele weerstand meer tegen opbouwen. Ik zou er daarom ook sterk voor willen pleiten om niet meer 'blind' geelkuren te verstrekken als daar géén enkele aanleiding toe is. U neemt toch ook niet preventief een aspirientje tegen de hoofdpijn als u er geen last van hebt?

Het (zinloos) preventief kuren van onze duiven werkt resistentie (ongevoeligheid) van ziektekiemen in de hand en zal op den duur ook de levensvatbaarheid van onze duivenrassen aantasten! Als u op een bepaald moment één enkele (jonge) duif hebt die verschijnselen vertoont van 'het Geel', dan ligt de oorzaak meestal bij die éne duif en is het veel verstandiger die éne duif te behandelen in plaats van uw gehele hok een kuur te geven! En soms is het 't verstandigste dat u die éne duif helemaal niet meer terugzet in het hok en dat u er beter aan doet er afscheid van te nemen. Het zal de vitaliteit van uw duivenstam ten goede komen!

Controlemaatregelen

Moeten we dan helemaal niet meer tegen 'Het Geel' kuren? Dat zou inderdaad het allerbeste zijn! Helaas is dat in de praktijk (nog) niet mogelijk, maar ik zou u willen zeggen: streef ernaar!!

U kunt zelf heel veel ondernemen om het kuren zo veel mogelijk te beperken. Dit doet u door de overdracht van Trichomonas zo veel mogelijk te beperken. Hoe minder Trichomonaden er worden overgebracht, hoe kleiner de kans op een infectie!

De overdracht van Trichomonaden vindt vooral plaats via de kropmelk van de ouders naar de jongen en via het drinkwater tussen de duiven onderling. U kunt die overdracht van Trichomonaden sterk verminderen door de ouderdieren één week voor het uitkomen van de eieren een pilletje Sparatrix® tegen 'Het Geel' toe te dienen en door bv. producten aan het water toe te voegen waar de Trichomonaden een hekel aan hebben.

Dat laatste kan door een paar druppels chloride (bleekwater) of een jodiumverbinding (Lugol) aan het water toe te voegen of het water enigszins aan te zuren met appelazijn. Een ander probaat middel is het toepassen van 'dubbele drinkbakken' waarbij dan steeds een opgedroogde drinkbak met water wordt gevuld voor de duiven. Trichomonaden hebben een hekel aan droogte en ontsmettingsmiddelen.

Ook de temperatuur van het drinkwater is van belang. Tijdens de zomerdagen hebt u in de regel veel meer last van 'Het Geel', omdat de Trichomonaden dan veel beter overleven in het warmere drinkwater. U zult dus vaker op een dag het water moeten verversen met koud kraanwater en uw drinkbakken vaker desinfecteren. Denk ook aan het badwater in de zomer! Ook het badwater vormt een ideale bron van besmetting als dat niet op tijd wordt weggehaald of verversd!

Als laatste maatregel noem ik nog het regelmatig verschoneren van de nestschotels. Hierdoor wordt de kans op 'Het Geel' bij jonge duiven kleiner. Deze infectie ontstaat namelijk door het verspillen van kropmelk, met als gevolg dat Trichomonaden de navel van het jong besmetten.

Eenvoudige handelingen, waarmee u het aantal geelkuren per jaar drastisch kunt verminderen, maar het beste is: helemaal achterwege laten!

Behandeling tegen 'Het Geel'

Zoals gezegd de echte behandeling tegen 'Het Geel' is het aanpakken van de onderliggende oorzaak, als die ten minste gevonden kan worden. 'Het Geel' is een gevolg van, bijna nooit de oorzaak zelf!

Mocht u door één of ander oorzaak (bijvoorbeeld door introductie van nieuwe dieren) plotseling tegelijkertijd meerdere zieke dieren aantreffen met 'Het Geel', dan zult u toch snel iets moeten ondernemen. In de regel wordt dan een 'curatieve geelkuur' toegediend aan alle dieren via het drinkwater. Bij deze curatieve behandeling wordt bijna

altijd gebruik gemaakt van nitro-imidazolen, waarvan de bekendste zijn: ronidazole, dimetridazole (Emtryl®) en carnidazole (Sparatrix®).

Omdat er de laatste jaren veel resistentie is aangetoond tegen deze nitro-imidazolen is het van het grootste belang dat u de juiste hoeveelheid medicijn aan het water toedient. Bij een te lage dosering zult u binnen de kortste keren opnieuw weer een geelinfectie onder de duiven hebben. Ook de duur van de behandeling is van belang, voor een curatieve behandeling moet u minstens vijf dagen achtereen het medicijn door het water mengen voor het beste resultaat.

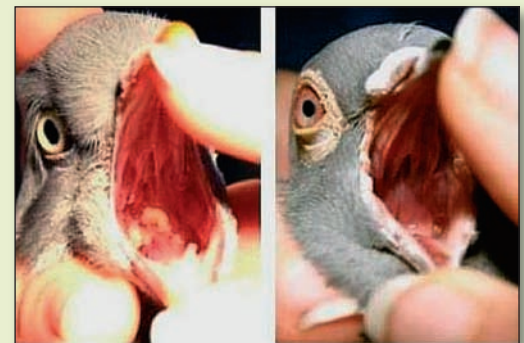
Natuurlijke weerstand

Met huidige behandelingsmethoden zoals het blind en preventief kuren zullen we het in de toekomst uiteindelijk gaan verliezen van deze dappere éencellige. We zullen nieuwe (of oude?) wegen moeten bewandelen en moeten accepteren dat we de strijd tegen deze parasiet niet kunnen winnen. Eén weg die we absoluut zouden moeten bewandelen is het selecteren op duiven met een hoge natuurlijke weerstand tegen 'Het Geel'.

Dit komt overeen met een conclusie die de Amerikaanse onderzoeker Dr. Robert Stabler al ruim 50 jaar geleden trok: 'het herstel van een besmetting met Trichomonas gallinae zal, zelfs wanneer de duiven het organisme uiteindelijk volledig uit het lichaam hebben verwijderd, resulteren in een langdurige weerstand tegen deze parasiet'. Een feit dat van groot belang is voor duivenliefhebbers en waar we ons voordeel uit moeten halen, vooral nu blijkt dat er steeds meer resistentie bestaat tegen de hedendaagse diergeneesmiddelen.

Geraadpleegde literatuur:

Werner Lütgen (2006); Taubenkrankheiten.
J.W.E. Stam & J. van der Sluis (1994);
Het handboek voor de duivensport.
David C. Tudor (1991);
Pigeon health and disease.
Kurt Vogel (1983); Taubenkrankheiten.
David Marx (1997), A veterinary approach to pigeon health.

Rechts een gezonde keel, links een met Trichomonas geïnfecteerde keel.